

NORGES HØYESTERETT

Den 22. april 2004 avsa Høyesterett dom og kjennelse i

HR-2004-00763-A, (sak nr. 2004/47), straffesak, anke,

I.

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Roar Østby)

mot

Esso Norge AS (advokat Ingvald Falch)

II.

Esso Norge AS (advokat Ingvald Falch)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Roar Østby)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Matningsdal**: Saken gjelder aktsomhetskravet ved lagring av store mengder råolje på et oljeraffineri, jf. forurensningsloven § 78 jf. § 7. Dens bakgrunn er et utslipp av 300 m³ råolje fra en oljetank på Esso Norge AS' raffineri på Slagentangen ved Tønsberg, og en senere oljelekkasje fra en rørledning på samme raffineri.
- (2) Esso Norge AS (heretter omtalt som Esso) nektet å vedta forelegg om foretaksstraff utferdiget 29. april 2002 av Økokrim i anledning de ovennevnte forhold. Med hjemmel i straffeprosessloven § 268 ble dermed forelegget oversendt Tønsberg tingrett for pådømmelse. Tønsberg tingrett, satt med fagkyndige meddommere, avsa den 3. desember 2002 dom med denne domsslutning:

- ”1. Esso Norge AS dømmes for overtredelse av forurensningsloven av 13. mars 1981 nr 6 § 78 andre ledd første straffalternativ, jf første ledd bokstav a, jf samme lovs § 7 første og andre ledd, jf straffeloven § 48 a, forurensningsloven § 78 andre ledd første straffalternativ, jf første ledd, bokstav b, jf samme lovs § 7 første og andre ledd, jf straffeloven § 48 a, og forurensningsloven § 78, første ledd bokstav a, jf samme lovs § 7 første ledd, jf straffeloven § 48 a, alt

sammenholdt med straffeloven § 63 første ledd, til å betale en bot til statskassen stor kr 900.000,- – nihundretusen – .

- 2. Esso Norge AS v/styrets formann dømmes til å betale saksomkostninger til det offentlige innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse med kr 15.000,- – femtentusen – .”**

- (3) Esso anket til Agder lagmannsrett over tingrettens bevisbedømmelse og lovanvendelse under skyldspørsmålet, subsidiært straffutmålingen. Også Økokrim anket over straffutmålingen. Ankene ble henvist til ankebehandling.
- (4) Ingen av ankene førte fram, og Agder lagmannsrett, satt med to fagkyndige meddommere, avsa den 28. oktober 2003 dom med slik domsslutning:

- ”1. Esso Norge AS vert dømt for brot på forureininglova av 13. mars 1981 nr. 6 § 78 andre ledd første straffalternativ, jf. første ledd bokstav a, jf. same lov § 7 første og andre ledd, jf. straffelova § 48 a, forureininglova § 78 andre ledd første straffalternativ, jf. første ledd bokstav b, jf. same lov § 7 første og andre ledd, jf. straffelova § 48 a, og forureininglova § 78, første ledd bokstav a, jf. same lov § 7 første ledd, jf. straffelova § 48 a, alt samanhelde med straffelova § 63 første ledd, til å betala ei bot til statskassa stor kr. 900 000,- – kronernihundretusen – .**

- 2. Tingrettens dom, domsslutninga punkt 2, vert stadfesta.”**

- (5) Esso har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken omfatter samtlige forhold som er medtatt i forelegget. Prinsipalt anføres det at lovanvendelsen under skyldspørsmålet er uriktig. Subsidiært ankes det over saksbehandlingen, idet det anføres at domsgrunnene er mangelfulle. For foreleggets post I – lekkasjen fra oljetanken – anføres det videre at lagmannsretten har trukket inn et faktum som rettsformannen under prosedyren uttalte at forsvareren ikke behøvde å gå nærmere inn på. Når dette faktum – etablering av dobbel bunn i den aktuelle oljetanken – likevel er fremhevet i lagmannsrettens begrunnelse for domfellelse, foreligger det et brudd på det kontradiktoriske prinsipp som må føre til opphevelse. Videre er det anket over at det er ilagt straff, subsidiært over botens størrelse. Økokrim har anket over straffutmålingen. Høyesteretts kjæremålsutvalg har tillatt ankene fremmet.
- (6) Essos oljeraffineri på Slagen ved Tønsberg ble satt i drift i 1961. Produksjonen utgjør ca. 4,6 millioner tonn pr. år. Om lag 95 prosent av råoljen kommer fra Nordsjøen, hovedsakelig fra norsk sektor. All råolje losses over kaien, og mottas på store ståltanker med kapasitet på inntil 120 000 m³. Råoljen pumpes deretter fra tankene til prosessanlegget for videre foredling.
- (7) På raffineriområdet er det ca. 90 tanker med en total kapasitet på ca. en million m³. Den totale tankoverflate utgjør ca. 65 daa. Videre er det ca. 250 km rørledninger på området.
- (8) I utkanten av området, mot sjøsiden mot øst, er de to største råoljetankene – tank nr. 808 og 809 – plassert. Tank nr. 809 ble oppført i 1968 i henhold til API (American Petroleum Institute) Standard 650. For Høyesterett er det opplyst at API i forståelse med amerikanske myndigheter har utarbeidet standarder for oppføring av, tilsyn med og vedlikehold av oljeraffinerier. Det er videre opplyst at instituttet har en rekke medlemsbedrifter, og at dets standarder anvendes over hele verden.

- (9) Tanken har et bunnareal på ca. seks daa, og en lagringskapasitet på 115 700 m³. Tankdiameteren er på ca. 100 meter og høyden er ca. 25 meter. Tankbunnen var i 1998 enkel og besto av til sammen 400 ubehandlede stålplater med nominell tykkelse på 6,35 mm som var sveist sammen. Dette er i samsvar med kravene i API 650 punkt 3.4.1 som krever en minimum nominell tykkelse på ¼ tomme. Sideveggene er noe tykkere – opptil 30–40 mm.
- (10) API 650 inneholder også retningslinjer for fundamentering av tankene slik at det sikres god drenering av vann bort fra tankbunnen for å holde den tørr og dermed unngå undersidekorrosjon. Tankfundamentet er plassert over omkringliggende bakkenivå, og tanken ligger på et fundament av asfalt og sand over et lag med knust stein. I tillegg er tanken plassert på et høydedrag, på fjell med grunnvannsspeilet mer enn 20 meter under tankbunnen. Vekten av tanken hviler på selve fundamenteringen. Hensikten har vært å designe seg bort fra korrosjon fra undersiden av tanken ved at tanken er plassert på tørt underlag uten tilgang på oksygen.
- (11) I API 653 om inspeksjon mv. av oljetanker heter det i norsk oversettelse at "[i]ntervaller for innvendig inspeksjon bestemmes av korrosjonshastigheten målt under siste inspeksjon eller antatte korrosjonsrate basert på tanker i sammenlignbar service. Normalt vil bunnkorrosjon være viktigst, og inspeksjonsintervallet være bestemt av målt eller antatt korrosjonshastighet og minimum nødvendig tykkelse på bunnplatene Under ingen omstendighet skal intervallet for intern inspeksjon overskride 20 år." Minimum nødvendig tykkelse er 1/10 tomme.
- (12) Tank nr. 809 ble inspisert første gang i 1979 – dvs. etter 11 år. Tanken ble da tømt og vasket ren innvendig. Det ble foretatt innvendige undersøkelser for å avdekke korrosjon, og det ble oppdaget hull i en plate som var sveiset over et dreneringshull. Skaden ble utbedret, og det ble besluttet å redusere inspeksjonsintervallet til ni år.
- (13) Om de reparasjonene som ble utført, heter det i et møtetreferat fra 5. oktober 1988 etter neste inspeksjon:

"TK-809 ble sist rengjort i 1979 på grunn av lekkasje. Årsaken til lekkasjen var korrosjon i 3 mm tykk plate som var sveiset over dreneringshull i senter under bygging av tanken. I tillegg til fornying av denne platebiten, ble ca 25m² ved senter samt en del groptæringer belagt med epoxy. Det viste seg at epoxybelegget er i meget god forfatning, selv om topcoaten er løst etter høytrykksspyling med 400 bar."

- (14) Neste inspeksjon ble utført i 1988. Det ble da foretatt ultralydmålinger og anvendt et statistisk analyseverktøy (Extreme Value Analysis, EVA) i tillegg til visuell kontroll. Det ble ikke registrert undersidekorrosjon, men man fant innvendig korrosjon som ble reparert. I det nevnte møtetreferatet heter det videre:

"Bunnen er nå ferdig inspisert og tykkelsesmålt. Innvendig er det registrert en del groper, med maks. dybde på 3,5 mm, og tykkelsesmåling med ultralyd viser 6,5 – 7 mm tykkelse og dermed ingen tegn på korrosjon på undersiden."

EVA (Extreme Value Analysis) har blitt brukt for å beregne den sannsynlig dypeste grop. Basert på registreringer som er gjort på 11 vilkårlig valgte plasser, beregnet programmet at dypeste grop kan være 5,8 mm. Som tidligere nevnt er en del groper tidligere belagt med epoxy, og dette kan være forklaringen på at groper dypere enn 3,5 mm ikke ble registrert.

Siden lekkasjen i 1979 har det stadig vært litt tilsig av olje på østsiden av tanken ned mot sjøen. Tidligere analyser har vist at oljen ikke stammer fra Statfjord cruden som har vært på TK-809. Nye prøver er sendt til Valløy. Inspeksjonsavdelingen synes det er merkelig at olje fortsatt kommer frem etter 9 år, og ønsker derfor en tetthetsprøve av bunnen med vann. Tatt i betraktning at dette vil ta lang tid (inntil en måned), at sannsynligheten for å finne lekkasjer er meget liten og at tapet fortjeneste ved å utføre testene vil beløpe seg til mellom 3 og 6 mill. kr, ble det besluttet ikke å utføre testen. Alle groper dypere enn 2 mm fylles i med multimetall og tanken vil være klar for mottak av crude den 14. oktober.”

- (15) I tilknytning til utsagnet om at nye oljeprøver var sendt til analyse, nevner jeg at lagmannsretten opplyser at ”oljeprøver utførte på 90-talet viste at oljesiget ikke stamma fra dåverande olje på tanken, slik at ny lekkasje kunne utelukket”. Videre nevner jeg at det er opplyst at olje fra norsk kontinentalsokkel først ble mottatt fra 1980 – med andre ord etter inspeksjonen i 1979 da en lekkasje ble reparert.
- (16) Inspeksjonsintervallet ble satt til 11 år – noe som innebar ny inspeksjon i 1999.
- (17) Oljeutslippet ble tilfeldig oppdaget torsdag den 16. september 1998. To vedlikeholdsarbeidere oppdaget at det glimtet olje i en vanndam ca. 30 meter fra tanken. Det var også kommet olje på nedsiden av tanken, i terrenget på østsiden, på sjøsiden og i en oppsamlingskum like ved, mot øst og mot sjøen. Da nabotanken, tank nr. 808, var tom, ble lekkasje fra tank nr. 809 ansett som sannsynlig årsak. Det ble iverksatt beredskapstiltak, og Statens forurensningstilsyn ble varslet neste dag.
- (18) Undersøkelsene viste at oljen stammet fra tank nr. 809. Straks lekkasjen var oppdaget, ble det pumpet saltholdig vann i tanken for å etablere en vannbunn som oljen kunne legge seg over, slik at man på den måten kunne unngå ytterligere utlekking av olje. Det ble også gjennomført andre tiltak for å hindre ytterligere forurensning.
- (19) Utslipet er beregnet til ca. 300 m³ råolje, hvorav 200 m³ er samlet opp. Det er ikke påvist noen spredning ut av området – heller ikke til sjøen. Fylkesmannen i Vestfold har ikke funnet noen skade på planter eller dyr.
- (20) Etter at tanken var tømt, ble den undersøkt av Det Norske Veritas. Man fant 25 hull i størrelsesorden 5 til 15 mm i diameter på et totalareal på ca. 2,5 m² i tankbunnen. Hullene var i hovedsak konsentrert om én plate, nokså nær nordvestre ytterkant. Det ble foretatt 40 tykkelsesmålinger med ultralyd på den korroderte platen som viste tykkelser fra 6,2 til 7,2 mm. Den sakkyndige som utarbeidet rapporten, uttalte i tingretten at gjennomrustningstiden for platen minimum hadde vært fem til seks år. Hun mente videre at det på en eller annen måte hadde kommet vann under tankbunnen, og at det deretter hadde oppstått såkalt bakteriell korrosjon. På bakgrunn av designet av tanken og fundamenteringen mente hun videre at korrosjon ”ikke var forventet”. Da bare en liten del av tankbunnen var angrepet, ville det etter den sakkyndiges skjønn være ”svært vanskelig” å oppdage korrosjonen ved inspeksjon. Korrosjonen ble betegnet som svært lokal og uventet, og den sakkyndige mente at en oppdagelse i tilfelle måtte bero på ”ren flaks” ved bruk av ultralyd spotsjekk. Når lagmannsretten i sin dom uttaler at ”[s]akshøvet ... går fram av tingrettens dom”, forstår jeg lagmannsrettens dom slik at lagmannsretten har lagt disse utsagnene til grunn.
- (21) Utslipet fra rørledningen kommer jeg tilbake til.

- (22) Forelegget inneholdt to poster vedrørende det utslippet som er beskrevet foran. I *foreleggets post I* ble Esso siktet for overtredelse av forurensningsloven § 78 annet ledd første straffalternativ, jf. første ledd bokstav a, jf. samme lovs § 7 første og annet ledd. Grunnlaget var følgende (etter retting foretatt under hovedforhandlingen i tingretten):

”Torsdag 16. september 1998 på Esso Norge AS’ raffineri på Slagentangen i Tønsberg kommune ble det oppdaget at det hadde lekket ut ca. 300 m³ råolje fra tank nr. 809. Årsaken til oljeutslippet var korrosjon fra tankens underside. Bedriftens inspeksjonsprogram for å ivareta sikkerheten mot oljeutslipp var ikke tilfredsstillende i forhold til tankens alder, konstruksjon og det farepotensiale den representerte. Tank 809 ble oppført i 1968 og bedriften fastsatte inspeksjonsintervaller til 11 år. Ved inspeksjon i 1979 ble det oppdaget hull i lokket på en dreneringskum. Skaden ble utbedret og selskapet besluttet å redusere inspeksjonsintervallet til 9 år. Ved inspeksjonen i 1988 ble det påvist groptæring i tankbunnen. Etter reparasjon ble inspeksjonsintervallet på ny fastsatt til 11 år slik at ny inspeksjon skulle foretas i 1999.

Det foreligger fare for stor skade eller ulempe og/eller skjerpene omstendigheter, særlig fordi tanken representerte stor forurensningsfare grunnet størrelsen og bunnkonstruksjonen samt nærheten til Oslofjorden og sårbare naturområder.”

- (23) Forurensningsloven § 7 første ledd fastsetter at ”[i]ngen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er lovlig etter §§ 8 eller 9, eller tillatt etter vedtak i medhold av § 11”. Videre fastsetter § 7 annet ledd første punktum at når ”det er fare for forurensning i strid med loven, eller vedtak i medhold av loven skal den ansvarlige for forurensning sørge for tiltak for å hindre at den inntreffer”.
- (24) Jeg forstår forelegget, sammenholdt med de siterte lovbestemmelsene, slik at Esso ble siktet for den permanente tilstand som bestod i at selskapet forholdt seg til et inspeksjonsprogram som innebar at tanken først ville bli inspisert 11 år etter inspeksjonen i 1988. Selv om beslutningen i 1988 utgjør et sentralt element i denne sammenheng, er det likevel opprettholdelsen av beslutningen forelegget gjelder. Som jeg kommer tilbake til, medfører dette at det ved aktsomhetsvurderingen også må legges vekt på kunnskaper og erfaringer etter 1988.
- (25) Lagmannsretten har gitt følgende begrunnelse for domfellelsen:

”Allereie i 1988 var tanken gammel, det hadde vore påvist ikkje ubetydelege korrosjonsskadar både i 1979 og 1988, og verksemda var vel kjend med at det også førekom undersidekorrosjon på liknande tankar, sjølv om det for Esso sin del berre hadde førekomme i tankar som hadde varmare innhald enn denne tanken. At det trass dette vart vedteke å ikkje føreta inspeksjon før etter 11 år, er etter lagmannsrettens oppfatning klart aktlaust. Verksemda kan ikkje verta høyrte med at det ut frå dei inspeksjonsmetodane som var tilgjengelege på dåverande tidspunkt, berre ville vore rein flaks om ein hadde oppdaga noko. Dersom dette var tilfelle, ville det vel vera lite poeng med inspeksjonar i det heile, og ville uansett vore det same om intervallet var langt eller kort.

Etter lagmannsrettens oppfatning ville det vore langt større sjanse for å oppdaga manglar ved ein tidlegare inspeksjon. Lagmannsretten vil også peika på at den omtala ”floor-scanneren” var tilgjengeleg og godt utprøvd i siste halvdel av 1990-talet, og det ville vore naturleg for verksemda å nytta seg av denne og såleis bøta på vurderinga frå 1988. Det vert endeleg vist til at verksemda sjølv gjekk inn for å skifta ut botnane med dobbelbotn på alle tankane, men der tank 809 vart lagt heilt sist i rekkja og planlagt utført i 1999. Det ville etter lagmannsrettens syn vore naturleg å plassert denne lenger fram i programmet, omsyn teke til storleik, alder, tidlegare skader samt ovannemnde tilråding frå inspeksjonsgruppa i 1998, så mykje meir som verksemda alt i 1993

opplyser at utskiftinga på nær var fullført. Rett nok vil det kunna haldast fram at oljeprøvar utførde på 90-talet viste at oljesiget ikkje stamma frå dåverande olje på tanken, slik at ny lekkasje kunne utelukkast, men lagmannsretten finn at uvisse om tilstanden på denne tanken var så stor at det var aktaust å ikkje føreta ein forsvarleg inspeksjon på eit tidlegare tidspunkt. Lagmannsretten finn det såleis bevist utover einkvar rimeleg tvil at verksemda har opptrådt straffbart aktaust for dette tiltalepunktet.”

- (26) Med det skadepotensialet som utslipp fra en råoljetank representerer, må det stilles strenge krav til eierens aktsomhet for å forhindre utslipp. Esso har imidlertid med styrke fremholdt at inspeksjonsintervallet var fastsatt i samsvar med API 653 standarden, og at selskapet da ikke har forsømt sin aktsomhetsplikt. Jeg forstår påtalemyndigheten slik at den er enig i dette utgangspunktet. Og selv om det ikke er uttrykkelig uttalt i lagmannsrettens dom, forstår jeg lagmannsretten slik at også den har lagt dette til grunn.
- (27) Jeg er enig i dette utgangspunktet. Rett nok vil det ikke generelt frita for straffansvar at man har opptrådt i samsvar med praksis på et bestemt livsområde. API standardene står imidlertid i en særlig stilling: Instituttet har som nevnt i forståelse med amerikanske myndigheter utarbeidet de aktuelle standardene. Standardene anvendes dessuten over hele verden. Deres vekt ved aktsomhetsvurderingen styrkes videre av at selv om det har blitt bygget tre oljeraffinerier i Norge, finnes det ingen spesifikke norske offentligrettslige krav til hvordan en slik tank skal bygges. Det foreligger heller ingen detaljerte offentligrettslige regler om inspeksjon mv. av slike tanker. Dette illustrerer at de ansvarlige norske myndigheter har ansett denne og en britisk standard, som også har betydelig global utbredelse, som tilfredsstillende. Jeg er dermed enig i at Esso som utgangspunkt overholder aktsomhetsplikten når selskapet opptrer i samsvar med API standarden.
- (28) API 653 punkt 4.2.2 fastsetter imidlertid at standarden ikke kan følges dersom ”special reasons indicate” at det må settes et kortere inspeksjonsintervall. Jeg har forstått det først siterte avsnittet fra lagmannsrettens dom, sammenholdt med et utsagn like foran om at inspeksjonsgruppen i 1988 anbefalte en tetthetsprøve før tanken igjen ble tatt i bruk, slik at Essos unnlatelse av å gjennomføre tetthetsprøve stod sentralt ved lagmannsrettens domfellelse, og dermed som begrunnelse for at API standarden ikke kunne følges.
- (29) Etter min mening kunne ikke unnlatelsen av å gjennomføre tetthetsprøve begrunne at Esso i sine disposisjoner på 1990-tallet ikke kunne bygge på API standarden. Det siterte møtereferatet viser at inspeksjonsgruppens uro var begrunnet i at det fortsatt kom fram olje selv om det hadde gått ni år siden bunnen ble reparert i 1979. Men da det ikke var påvist olje fra Statfjord, som hadde blitt lagret i tank nr. 809 siden 1980, og også oljeprøver fra 1990-tallet gav samme resultat, måtte det legges til grunn at den påviste oljen skrev seg fra den lekkasjen som ble stoppet i 1979. Det var forsvarlig å basere seg på at tanken hadde vært tett siden. Tetthetsprøven var ikke anbefalt med sikte på det aktuelle risikomomentet – undersidekorrosjon.
- (30) Lagmannsretten har også fremhevet at det var påvist ”ikkje ubetydelege korrosjonsskadar både i 1979 og 1988, og verksemda var vel kjend med at det også førekom undersidekorrosjon på liknande tankar”. Dette sitatet indikerer at lagmannsretten ikke har sondret tilstrekkelig mellom innside- og undersidekorrosjon som har forskjellige årsaker, og som det er ulike muligheter for å avdekke. Innsidekorrosjon skyldes at oljen er blandet med sjøvann, som i tillegg til regnvann trenger til bunns i tanken og dermed utsetter

bunnen for korrosjon. Det var dermed helt naturlig at det både i 1979 og 1988 ble påvist innsidekorrosjon. Og da den platen som det var lekkasje i ved inspeksjonen i 1979, bare hadde en tykkelse på tre millimeter, var også denne lekkasjen fullt forklarlig. Innsidekorrosjonen, som for øvrig ble utbedret etter inspeksjonene, gav kort sagt ingen advarsel om at det også kunne være undersidekorrosjon. Og at Esso var kjent med denne risikoen, tilsa ikke i seg selv at man måtte inspisere bunnen etter kortere tid enn API standarden tilsa. Jeg minner om at det i 1988 ikke ble funnet noen tegn på undersidekorrosjon.

- (31) Som et ytterligere argument for at Esso har forsømt sin aktsomhetsplikt har lagmannsretten vist til at det på 1990-tallet kom på markedet en "floor-scanner" som det hadde vært "naturleg" at Esso benyttet. I motsetning til et ultralydapparat, som bare gjør det mulig å undersøke mindre punkter slik at det er en betydelig fare for å overse korrosjon på undersiden, gjør en "floor-scanner" det mulig å undersøke hele undersiden. Esso har anført at dette apparatet ikke var pålitelig i 1998, og at man blant annet derfor ikke kan bebreides for ikke å ha tatt det i bruk. Jeg finner det ikke nødvendig å vurdere apparatets pålitelighet i 1998. For min del finner jeg det tilstrekkelig å vise til at selv om det kommer bedre apparater på markedet, kan ikke det her i seg selv medføre at man må justere et allerede fastlagt inspeksjonsprogram.
- (32) Heller ikke lagmannsrettens påpekning av at det hadde vært "naturleg" å plassere tanken tidligere i programmet for å gi den dobbel bunn, kan begrunne ansvar. Selv om det ligger i sakens natur at slik bunn både gir større sikkerhet mot lekkasje, og større mulighet for tidlig å oppdage en eventuell lekkasje, kan det ikke begrunne ansvar at Esso ikke foretok konstruksjonsmessige endringer som gikk ut over de krav som fulgte av API standarden.
- (33) Jeg er etter dette kommet til at lagmannsrettens begrunnelse for domfellelse ikke kan begrunne straffansvar. Spørsmålet blir dermed om dommen må oppheves for denne posten i forelegget, eller om det kan avsies frifinnelsesdom, jf. straffeprosessloven § 345 annet ledd annet punktum. Da det hører under skyldspørsmålet å avgjøre om forurensningsloven § 7 er overtrådt, forutsetter frifinnelse at dommen inneholder tilstrekkelig materiale til at Høyesterett på forsvarlig grunnlag kan konkludere med at det ikke er grunnlag for straffansvar. Etter min mening er dette vilkåret oppfylt. De argumentene lagmannsretten har anført, kan verken hver for seg eller samlet begrunne straffansvar. Jeg har videre forstått påtalemyndigheten slik at ved en eventuell opphevelse er det primært unnlatelsen av å foreta tetthetsprøve som vil bli påberopt som grunnlag for domfellelse. Da lagmannsrettens dom gir tilstrekkelig grunnlag for å fastslå at denne unnlatelsen ikke kan begrunne straffansvar, er jeg etter dette kommet til at Esso må frifinnes for foreleggets post I.
- (34) *Foreleggets post II* knyttet seg også til utslippet fra tank nr. 809. Esso ble siktet for overtredelse av forurensningsloven § 78 annet ledd første straffalternativ, jf. første ledd bokstav b, jf. § 7 første og annet ledd. Grunnlaget var følgende:

"Til tid og sted som nevnt under post I hadde ansatte i Esso Norge AS på tidspunktet for utslippet fra tank nr 809 unnlatt å installere tilfredsstillende systemer for tidligdeteksjon av oljesøl og/eller unnlatt å sette i verk tilstrekkelig effektive manuelle kontroll- og inspeksjonsrutiner, noe som kunne ha medført at utslippet av olje hadde blitt oppdaget og begrenset på et tidligere tidspunkt. Tank nr. 809 har et bunnareal på seks mål og en lagringskapasitet på nærmere 120 000 m³ råolje. Tankens bunn bestod ved oljeutslippet som er nærmere beskrevet i post I, av en enkel, ubehandlet 6 mm stålplate.

Det foreligger fare for stor skade eller ulempe og/eller skjerpende omstendigheter, særlig fordi tanken innebar stor forurensningsfare grunnet størrelsen og bunnkonstruksjonen samt nærheten til Oslofjorden og sårbare naturområder.”

(35) Lagmannsretten har gitt følgende begrunnelse for domfellelsen:

”Når det gjeld tiltalens post II, er lagmannsretten også her komen til at Esso Norge AS har utvist straffbar aktløyse. Det er på det rene at lekkasjen i frå tanken vart oppdaga ved eit reint tilfelle. To av Esso sine medarbeidarar, ... stod på taket av tank 809 for å få oversikt over eit arbeid som føregjekk på tank 808, då dei oppdaga at det blinka på bakken mellom 809 og 808. Stor nedbørsmengde hadde ført til at olja steig opp, og ved å gå aust for tanken, nedanfor vegen i skråninga, kunne dei ’trakka i olje’. Også i den eine av brønnane, brønn nr. 30, var det olje. Det er opplyst frå verksemda at overvakinga av anlegget gjekk føre seg visuelt, og ved at alle tilsette hadde i ryggmargen at dei skulle ta i bruk alle sansane når dei var ute på anlegget. Dette stemmer for det fyrste ikkje heilt med det den eine av dei to som oppdaga lekkasjen, sa under synfaringa – ’ein gjekk jo ikkje og såg etter olje’. For det andre, og det er det vesentlege for lagmannsretten, dei to hadde ikkje sett oljesølet då dei passerte berre med nokre få meters avstand. Det er såleis svært vanskeleg å oppdaga slikt søl berre ved det blotte syn, og vinterstid vil arealet også kunna vera dekt av snø, noko som gjer slik visuell kontroll lite eigna. Dei to brønnane som var plasserte i skråninga aust for tanken var plassert der som ein del av grunnvassprogrammet, og ikkje tenkt spesifikt som eit ledd i overvakinga av ein eventuell lekkasje. Likevel finn lagmannsretten det underleg at verksemda godtek at inspeksjonsprogrammet for desse to brønnane det aktuelle året var sterkt redusert på grunn av sjukdom. Det ville etter lagmannsrettens syn vore naturleg å erstatta den sjukemelde med ein annan kontrollør, slik at programmet kunne vore halde. Lagmannsretten finn det bevist utover einkvar rimeleg tvil at det var straffbart aktlaust av verksemda å ikkje ha eit program for høvelege stikkontrollar av grunnen omkring tanken for å kunna oppdaga ein eventuell lekkasje på eit tidleg stadium. Det kan sjølvstøtt visast forståing for at det synspunkt at det førebyggjande arbeidet er så godt at ein slik deteksjon ikkje skulle vera nødvendig, men verksemda har visst at lekkasjar oppstår, det hadde til overmål skjedd på akkurat denne tanken. Verksemda var også klar over kvar ein eventuell oljelekkasje ville ta vegen, idet dei to medarbeidarane umiddelbart gjekk ned i skråninga aust for tanken. Det var her den tidlegare lekkasjen også hadde teke vegen. Det ville såleis vore naturleg for verksemda å ha ei eller anna form for grunnkontroll i lausmassane i dette området, istaden for å basera seg på utilstrekkelege visuelle kontrollar.”

(36) Sammenholdt med lagmannsrettens gjengivelse av partenes prosedyre for lagmannsretten, forstår jeg domsgrunnene slik at lagmannsretten primært har begrunnet domfellelsen i at det ikke var etablert anordninger i tankens umiddelbare nærhet i form av brønner og/eller grøfter for tidlig å kunne avdekke eventuelle lekkasjer.

(37) Ved vurderingen av om domsgrunnene er tilstrekkelige til å prøve lovanvendelsen vedrørende denne domfellelsen, er det etter min mening sentralt at forurensningsloven § 7 annet ledd siste punktum fastsetter at ”[p]likten etter dette ledd gjelder tiltak som står i et rimelig forhold til de skader og ulemper som skal unngås”. Det skal med andre ord foretas en forholdsmessighetsvurdering hvor det som eventuelt kan oppnås ved de aktuelle anordningene, må avveies mot de utgiftene og de ulempene de kan medføre. Under henvisning til uttalelser fra teknisk sakkyndige fremhevet Esso for lagmannsretten med styrke at etablering av flere brønner i tankens umiddelbare nærhet kunne gjøre grunnforholdene ustabile og i verste fall medføre at tanken kollapset. Det er ikke mulig av lagmannsrettens domsgrunner å se om retten har foretatt denne forholdsmessighetsvurderingen. Da det som nevnt hører under skyldspørsmålet å avgjøre

om § 7 er overtrådt, er Høyesterett avskåret fra å gå inn på de faktiske forhold som inngår i denne vurderingen.

- (38) Spørsmålet blir dermed om domfellelsen likevel kan opprettholdes fordi lagmannsretten også bebreider Esso for at selskapet i 1998 som følge av sykdom hadde redusert inspeksjonsprogrammet for to brønner som inngikk i grunnvassprogrammet. Da lekkasjen ble oppdaget, var det olje i en av disse brønnene. Selv om Esso etter dette umiddelbart kan synes ikke å ha ført tilstrekkelig tilsyn for å avdekke eventuelle utslipp, er jeg likevel blitt stående ved at dommen må oppheves for foreleggets post II. Domsgrunnene sammenholdt med partenes anførsler viser som nevnt at den sentrale problemstillingen for lagmannsretten var om Esso skulle ha etablert brønner og/eller grøfter rundt tanken. Jeg føler meg derfor ikke trygg på at spørsmålet om annet tilsyn ble undergitt tilstrekkelig kontradiktorisk behandling til at jeg finner det riktig å opprettholde domfellelsen.
- (39) Jeg er etter dette kommet til at domfellelsen for foreleggets post II må oppheves.
- (40) *Foreleggets post III* omhandler som nevnt et oljeutslipp som fant sted mandag den 14. mai 2001. Denne dagen lekket det ut råolje/slop (returolje fra prosessområdet til råoljetank) fra en seks toms rørledning i rørgaten utenfor prosessområdet. Det er beregnet at lekkasjen i alt omfattet 50–60 m³ råolje/slop. Lekkasjen skyldtes at det som følge av groptæring hadde oppstått et fingertykt hull i rørledningen. Lekkasjen ble stanset ved at det ble påsatt et klammer, og all utlekket olje ble samlet opp i løpet av ca. 10 timer.
- (41) Det fremgår videre av tingrettens dom at den aktuelle rørledningen er ca. 1 000 meter lang. Den var ca. 40 år gammel da utslippet fant sted. Tingretten opplyser videre at det før lekkasjen i 2001 hadde vært tre drypplekkasjer fra ledningen. Den første skjedde i 1997, den andre kan ikke tidfestes, mens den tredje fant sted i november 1999. Lekkasjene ble stanset ved at det ble satt på klammer. Etter lekkasjen i 1997 ble det tatt sju røntgenbilder av røret innvendig. Tingretten opplyser videre at det etter lekkasjen i november 1999 ble tatt i alt 21 røntgenbilder av røret hvor til sammen sju meter av røret ble kontrollert på denne måten, og at man i 2000 besluttet å skifte ut den del av røret som man mente var mest kritisk. Videre opplyser den at lekkasjen i mai 2001 skjedde ca. 150 meter fra den første drypplekkasjen. Etter utslippet i 2001 viste undersøkelser, igjen ifølge tingretten, ”store korrosjonsgroper i deler av røret, groper man ikke hadde sett ved røntgenundersøkelsen”. Etter utslippet i 2001 er ca. halvparten av røret skiftet ut.
- (42) For dette utslippet ble Esso siktet for overtredelse av forurensningsloven § 78 første ledd bokstav a, jf. § 7 første ledd. Grunnlaget var følgende:
- ”Mandag 14. mai 2001 på Esso Norge AS’ raffineri på Slagentangen i Tønsberg kommune lakk det ut 50-60 kubikkmeter råolje/slop fra en 6 toms slopledning i rørgaten mellom tank 802 og 803. Lekkasjen skyldtes innvendig korrosjon/groptæring i størrelsesorden 4-6 cm² med et fingertykt hull som resultat. Til tross for at ledningen var ca. 40 år gammel og det hadde vært tre drypplekkasjer i perioden 1997-1999 hadde ikke ansatte i Esso Norge AS iverksatt tilstrekkelig kontroll- og/eller vedlikeholdsrutiner for å unngå utslipp av råolje/slop.”**
- (43) Lagmannsretten har gitt følgende begrunnelse for domfellelsen:
- ”Når det gjeld tiltalens post III, er lagmannsretten også her komen til at det innebar straffbar aktløyse å ikke ha sett i verk tilstrekkelege kontroll og/eller vedlikeholdsrutinar for å unngå utslepp av olje. Verksemda hadde oppdaga**

drypplekkasjar i 1997 og 1999, i tillegg til ein lekkasje som ikkje vart rapportert, og derfor heller ikkje tidfesta. Trass desse lekkasjane vart det ikkje føreteke utskifting eller anna form for vedlikehald/kontroll som kunne hindra ny lekkasje i 2001. Utskifting av røyret stod på programmet for 2001, men lekkasjen kom dessverre før denne var utført. Røyret var ca 40 år gammalt og hadde innvendig korrosjon/groptæring på 4-6 cm² med eit fingertjukt hol som resultat. Lagmannsretten finn det klart aktlaust å ikkje på eit tidlegare stadium føreta nødvendige åtgjerder for å hindra utslepp, når verksemda så tydeleg hadde fått åtvaringar i form av drypplekkasjar. Når det ligg føre så openberre teikn på manglar ved røyret, ville det vore naturleg å hatt ei langt tettare overvaking eller også utskifting av materiell slik at ikkje det kunne leka ut så mykje som 50-60 kubikkmeter råolje. Lagmannsretten finn det bevist utover einkvar rimeleg tvil at verksemda har opptrådt straffbart aktlaust på dette tiltalepunktet.”

- (44) Jeg forstår forelegget slik at Esso ble siktet for ikke å ha gjort tilstrekkelig etter siste lekkasje i november 1999 for å forhindre ytterligere utslipp fra rørledningen. For lagmannsretten var dermed spørsmålet dels om det ikke var foretatt tilstrekkelige undersøkelser av rørledningen etter den siste lekkasjen, og/eller om det var uaktsomt at man i 2000 besluttet å vente med utskiftning til 2001 i stedet for å foreta dette straks.
- (45) Etter min mening er lagmannsrettens domsgrunner ikke tilstrekkelige til at Høyesterett på et forsvarlig grunnlag kan prøve lovanvendelsen. At rørledningen var ca. 40 år gammel, kan i og for seg synes å tale for lagmannsrettens resultat. Men ut over dette er domsgrunnene etter min mening for lite presise til at jeg finner det forsvarlig å opprettholde domfellelsen. Bortsett fra at det følger av tingrettens dom at den første lekkasjen i 1997 hadde skjedd ca. 150 meter fra lekkasjen i 2001, finnes det ingen opplysninger om hvor de andre hadde skjedd. Videre er det ikke opplyst hvor omfattende de tidligere lekkasjene var. Det opplyses heller ikke hvor effektiv en eventuell oppsamling på marken ville være – for eksempel om underlaget var asfaltert for å hindre eventuelle utslipp i å trenge ned i grunnen. Og om overvåking etter november 1999 heter det dels at det ikke ble foretatt ”anna form for vedlikehald/kontroll som kunne hindra ny lekkasje i 2001”, mens det et annet sted heter at det ville ha vært naturlig ”å hatt ei langt tettare overvaking”. Det siste sitatet tyder på at det skjedde en viss overvåking, men hva den nærmere bestod i, finnes det ingen opplysninger om.
- (46) Tingretten opplyser at det i alt er 250 km rørledninger på raffinieriområdet. Skal Esso domfelles for å ha forsømt sin aktsomhetsplikt med hensyn til tilsyn og vedlikehold av den aktuelle rørledningen, har selskapet et rimelig krav på å få mer presise opplysninger enn lagmannsretten har gitt om hvilke krav som stilles til tilsyn og vedlikehold. Det samme kreves for at Høyesterett på forsvarlig grunnlag skal kunne overprøve lagmannsrettens lovanvendelse.
- (47) Jeg er etter dette kommet til at lagmannsrettens dom også må oppheves for så vidt gjelder foreleggets post III.
- (48) Anken har ført fram. Esso har krevd saksomkostninger for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett med til sammen kr 268 424. Av dette beløpet utgjør kr 10 175 utgifter. Jeg finner at beløpet ikke overstiger det beløp forsvareren ville blitt tilkjent om han var oppnevnt som offentlig forsvarer, jf. straffeprosessloven § 438 første ledd annet punktum. Omkostningsoppgaven legges derfor til grunn.
- (49) Jeg stemmer for denne

D O M O G K J E N N E L S E:

1. Esso Norge AS frifinnes for det forhold som er omhandlet i foreleggets post I.
2. For øvrig oppheves lagmannsrettens dom.
3. I saksomkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler staten v/Justisdepartementet til Esso Norge AS 268 424 – tohundreogsekstiåttetusenfirehundreogtjuefire – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne avgjørelsen.

- (50) Dommer **Stabel:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (51) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (52) Dommer **Dølva:** Likeså.
- (53) Justitiarius **Schei:** Likeså.
- (54) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M O G K J E N N E L S E :

1. Esso Norge AS frifinnes for det forhold som er omhandlet i foreleggets post I.
2. For øvrig oppheves lagmannsrettens dom.
3. I saksomkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler staten v/Justisdepartementet til Esso Norge AS 268 424 – tohundreogsekstiåttetusenfirehundreogtjuefire – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne avgjørelsen.